

UNELE ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA EPISCOPULUI NICODIM MUNTEANU ÎN BASARABIA (1918-1919)

SOME ASPECTS REGARDING THE ACTIVITY OF BISHOP NICODIM MUNTEANU
IN BASSARABIA (1918-1919)

Vasile SECRIERU¹

Abstract: *The present research is about the activity of Bishop Nicodim Munteanu in Bessarabia (1918-1919), the future Patriarch of the Romanian Orthodox Church, who remains an emblematic figure of the Romanian Church and culture of all times, thanks to his insistence on performing the first acts of ecclesiastical, administrative and Romanian unification of the eparchial Chancellery and theological schools in Bessarabia. His activity in Bessarabia represents a right model to follow for all our hierarchs today, from a pastoral, household and administrative point of view.*

Keywords: *Bishop Nicodim Munteanu, Romanian Orthodox Church, Bessarabian Church*

Chiar dacă nu este originar din provincia dintre Prut și Nistru, vrednicul de pomenire, Patriarhul Nicodim Munteanu, prin ceea ce a realizat aici, rămâne unul dintre cei mai destoinici fii ai Basarabiei.

Născut Nicolae în data 6 decembrie 1864, localitatea Pipirig, județul Neamț, decedat la București, 27 februarie 1948, a fost ales al doilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, membru al Academiei Române, 5 octombrie 1918, doctor Honoris Causa al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cernăuți, 1920. Studiază la Seminarul Teologic Ortodox „Veniamin” din orașul Iași. Absolvent al Academiei duhovnicești din Kiev, își face licența în 1895. A fost tuns în monahism la Mănăstirea Neamț, în anul 1894, sub numele de Nicodim. Hirotonit ierodiacon la Iași, 1894, în anul următor, 1895 este numit predicator la Catedrala mitropolitană din Iași. În perioada 1898-1902, e hirotesit arhimandrit și vicar al Mitropoliei Moldovei. Întra anii 1902-1909, îndeplinește funcția de vicar al Episcopiei Dunării de Jos. Director al Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Andrei” din orașul Galați, este desemnat în 1909, arhieru-vicar al Mitropoliei Moldovei, cu titlul „Băcăoanul”. Ales Episcop la Huși, 18 februarie 1912, înscăunat la 3 martie 1912, ulterior, în iunie 1918 decembrie 1919, este numit locțiitor de Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. Se retrage din scaunul de la Huși în data de 31 decembrie 1923. Perioada 1924-1935 deține funcția de stareț al Mănăstirii Neamț. La 23 ianuarie 1935, este ales Mitropolit al Moldovei, fiind înscăunat la 4 februarie 1935.

Patriarhul Nicodim Munteanu

¹ Preot, Găvănoasa, Cahul, R. Moldova

Sunt interesante mărturisirile Mitropolitului Visarion Puiu al Bucovinei, fost Episcop de Argeș și Episcop de Bălți-Hotin, un bun cunăscător al vieții basarabenilor, despre atmosfera din Basarabia, perioada interbelică.

Nicodim Munteanu (în centru), Patriarh cărturar în vremuri potrivnice

Ideea de naționalizare în Rusia țaristă nu era cunoscută popoarelor ce alcătuiau acel imperiu, cea de patrie era impusă în mod egal tuturor, în cuvintele „Sfânta Rusie”. Îndeosebi, pentru basarabeni, geografia și istoria Rusiei vorbeau prea puțin de legăturile cu neamul românesc. Basarabeni se considerau pur și simplu moldoveni, deosebiți de români. De aceea, în opoziție cu clerul ardelean și cel bucovinean, preoțimea basarabeană, prin pregătirea ce o primea în Seminarul Teologic Ortodox de la Chișinău, se afla în mare înstrăinare, manifestată îndărătnic încă mulți ani după Unire. În aceste condiții dificile, misiunea vlădiciei Nicodim în Basarabia n-a fost deloc ușoară, mai cu seamă, că Sfântul Sinod abia începea să se alcătuiască din elementele noilor provincii și era preocupat îndeosebi de *Legea unificării bisericești* (care din felurite resentimente ale unor ierarhi ardeleni, nu s-a desăvârșit până astăzi), iar guvernele prea puțin s-au îngrijit de unificarea sufletelor românești, axându-se pe politica electorală. Și în celelalte provincii românești, revenite, în 1918, la Patria Mamă, politicienii vremii n-au urmărit cu toată intensitatea chestiunea unificării naționale, sprijinind în acest scop Biserica. Însuși Sinodul era numai aparent unificat, ardelenii menținându-și rânduielile lor administrative, iar basarabeni dorind a-i imita.

Totuși, deși puțin sprijinit de conducerea centrală, vlădica Nicodim a reușit să înfăptuiască primele acte de unificare bisericească, administrativă și românească, a Cancelariei eparhiale și a școlilor teologice din Basarabia, ajutat îndeosebi de tânărul său secretar, Constantin N. Tomescu, ajuns apoi profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Chișinău.

Dar, curând, Episcopul Nicodim s-a retras înapoi la Huși, în eparhia sa, „înlocuit prin uzurpare de vlădica Gurie, iar după aceea a urmat alegerea mea ca episcop de Argeș, încât a trebuit să părăsesc Chișinăul cu multă părere de rău, oraș în care, acum deși sub colorit românesc, se desfășura într-o frumoasă viață religioasă din vremea liniștită a Rusiei. Slujbele din catedrala arhiepiscopală îmi reaminteau, prin felul grandios în care se săvârșeau, frumusețea slujbelor văzute în Rusia și prea puțin cunoscute la noi în țară. În călătoriile cerute de inspecțiile mănăstirești, străbătusem în lung și-n lat întreaga Basarabie, cunoscând în destulă măsură toate stările de lucruri, și am văzut cât de puțin cunoșteau guvernanții noștri această provincie, mai ales conducătorii bisericesti, cum și măsurile stângace luate pentru legarea ei sufletească de patria mamă, și mult aș fi dorit să pot contribui la adoptarea deciziilor convenite, dar n-am fost ascultat. Memoriile trimise Regelui Ferdinand și șefilor de partide politice mi-au procurat doar răspunsuri de mulțumire, rămânând fără rezultate trebuitoare. Înfrământările și dese lor schimbări la guvernare, politicienii noștri n-au asigurat în această provincie nici măcar o continuitate de lucrare”.

După Unirea Basarabiei cu România, Episcopul Hușilor, Nicodim Munteanu a păstorit Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului până la alegerea unui titular, funcție în care a fost numit și împuternicit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: „P.S. Episcop al Hușilor Nicodim să conducă afacerile Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului până la alegerea unui titular”, menționându-se că: „Odată cu trimiterea Prea Sfințitului Nicodim, atât Sf. Sinod cât și înaltul guvern au ținut ca într-un glas să dea încredințarea că vi se vor îndeplini cu sfințenie toate dorințele privitoare la autonomia bisericească de care aveți nevoie”. La 16 iunie 1918, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române publică *Cartea Pastorală* prin care se acordă o anumită autonomie Bisericii Ortodoxe din Basarabia.

Sub conducerea lui Nicodim Munteanu, pe parcursul lunii august 1918, s-au ținut mai multe ședințe cu preoți și profesori bisericesti din cadrul Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului, în cadrul cărora s-a hotărât desființarea vechilor instituții clericesti din Basarabia (Consistoriul duhovnicesc, Sfatul Eparhial, Consistoriul școlar bisericesc, Administrația Centrală Eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului) și înființarea unui Consistoriul Superior Eparhial. Prin crearea acestui organism se urmărea adaptarea structurilor religioase basarabene la noua realitate politică, respectându-se specificul și particularitățile bisericesti din Basarabia.

La data de 30 ianuarie 1918, Nicodim Munteanu emisese un ordin către protopopi din județe, preoții, diaconii și cântăreții din parohii: „Consistoriul eparhial a primit următorul ordin al Înalt Preasfințitului Nicodim, Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului. Scriem Consistoriului eparhial, ca să facă cunoscut întregului cler bisericesc eparhial:

1. Preotul, diaconul și cântărețul nu pot lipsi în parohie mai mult de o zi fără învoirea protopopului. Protopopul dă concediu clericilor pe 6 zile. Un concediu mai mare de 6 zile se acordă de către arhiepiscop.
2. În comune și satele cu populație românească slujba divină să se facă curat în limba română. În comunele și satele cu populație amestecată – români, ruși – slujba divină se face în limbile română și slavonă, iar în comunele cu populație curat rusă și bulgară să se facă în limba slavonă.
3. Preoții, diaconii și cântăreții sunt obligați a învăța limba română la acele

- mai apropiate cursuri. De la 1 septembrie a.c. toată corespondența se va face numai în limba română. Măsurile de mai sus primesc biserica, școala și persoanele care sunt în serviciul instituțiilor eparhiale. Petițiile, rapoartele și alte hârtii oficiale se adresează numai Arhiepiscopului.
4. Cântăreții se numesc de arhiepiscop după recomandarea acestuia de către preotul paroh și referința protopopului. Pentru aceea, cântăreții care doresc a primi loc de cântăreți, se adresează cu petiția lor către preotul paroh, care examinează candidații și raportează protopopului rezultatul. Protopopul, prin raportul său, face cunoscut arhiepiscopului alegerea candidatului de cântăreț.
 5. Candidații de preoți, pentru a primi parohie își adresează petițiile lor Arhiepiscopului prin protopopul districtului respectiv. Preotul, primind petiția candidatului, o înaintează arhiepiscopului cu raportul său, în care este obligat a arăta naționalitatea candidatului și permutarea din parohii. Permutarea preoților dintr-o parohie în alta se face numai după o vechime de 5 ani într-o parohie. Excepție se face numai în cazul preoților cu deosebite merite și numai în interes de serviciu.
 6. Poporul (prihod) se va numi de azi înainte „parohie”.
 7. Blagocinii se numesc de azi înainte „protopopi”. Aceștia au cancelaria lor. La protopopie se va păstra în mod obligatoriu tabloul de preoți, diaconi și cântăreți din districtul respectiv, precum și tabloul de parohiile vacante și de locurile de cântăreți libere. Protopopii sunt obligați a face revizie cât mai des în districtul lor și, o dată pe lună, vor raporta arhiepiscopului rezultatul inspecțiilor făcute.

S-a hotărât acest ordin imediat să fie tipărit și trimis tuturor preoților și instituțiilor eparhiale. 30 iunie 1918. Membrul al consiliului, preot C. Ursul. Șef de birou, S. Papuc”.

La 26 ianuarie 1918, Arhiepiscopul Anastasie al Chișinăului și Hotinului dispune de organizarea unui Sobor local bisericesc al Republicii Moldovenești, spre a viza la o nouă organizare a vieții politice bisericești în vederea independenței politice a republicii.

Această comisie a început să lucreze la 18 februarie 1918. Între timp, la 27 martie 1918 Basarabia se unește cu România. Pentru Biserica basarabeană, Înalt Preasfințitul Anastasie sugerează o altă chestiune, cea precedentă cu Soborul rămânând suspendată.

Chestiunea nouă, pe care o inventă vlădica Anastasie și care apăru la orizontul Bisericii basarabene era raportul ei față de Biserica română, în situația creată în urma unirii politice, punându-se acuma Bisericii române întrebarea, care fusese pusă cu câteva luni în urmă Bisericii ruse, și anume: Chestiunea autonomiei bisericești basarabene, legând cu această chestiune și o altă problemă ca și Biserica basarabeană să-și spună cuvântul său cu privire la unirea cu Biserica română, deoarece Biserica basarabeană făcea parte încă din cadrul Bisericii ruse.

În vederea acestor lămuriri, la 7 aprilie 1918, a fost trimisă o delegație, de la Chișinău, alcătuită din membrii Comisiei de pregătire pentru Sobor, la Arhiepiscopul Pimen, Mitropolitul Moldovei, care era și locotenent al Primatului.

Mitropolitul Pimen a explicat delegației că „prin actul politic din 24 ianuarie 1918, s-a restabilit fosta legătură canonică a acestei eparhii a Chișinăului și Hotinului

față de Mitropolia Moldovei și că, în prezent, orice pretenții de drept canonic s-ar ridica din partea Bisericii ruse asupra acestei eparhii, nu pot fi adresate decât Mitropoliei Moldovei și Sucevei, adică bisericile române, din sânul căreia această eparhie a fost luată cu forța la 1812, contra tuturor canoanelor bisericii egumenice”.

Tot aici, Mitropolitul Pimen arăta că „Soborul, despre care se vorbește, poate să se întrunească, dar sub formă de Congres, spre rezolvarea numai a chestiunilor cu noua situație politică a Basarabiei”. În final, Mitropolitul Pimen a lămurit și chestiunea autonomiei bisericești, arătând că această problemă nu poate fi numai a Bisericii basarabene, ci ea este o problemă generală a întregii Biserici române, care va lupta cu toate forțele, pentru a câștiga aceste drepturi autonome bisericești.

La 25 aprilie 1918, după o scurtă corespondență între Arhiepiscopul Anastasie și Mitropolitul Pimen al Moldovei, a plecat o nouă delegație la Iași, condusă de către Arhiepiscopul Anastasie. Din nou nu s-a ajuns la nici o înțelegere între cele două părți. Acum, Arhiepiscopului Anastasie i se propune verbal, apoi de două ori în scris, să participe la ședințele Sfântului Sinod de la București, ca fiind membru a acestuia, dar, în luna mai 1919, Arhiepiscopul Anastasie părăsește de bună voie eparhia sa și Basarabia.

Iată doar câteva nume de clerici care au contribuit la menținerea românismului și a credinței ortodoxe în Basarabia, în timpuri de grea cumpănă pentru locuitorii dintre Prut și Nistru: Gavriil Bănulescu-Bodoni, Gurie Grosu, Constantin Popovici, Alexei Mateevici, Alexandru Baltaga, Theodor Păduraru, Mihail Berezovschi, Macarie Untu, Pavel Florov, Teodosie Volovei, Andrei Madan, Vasile Humă, Ioan Butuc, Ioan Cornovan, Mihail Ciachir, Gheorghe Dînga, Ieremia Ciocan, Mihail Plămădeală, Iustin Ignatovici, Andrei Murafa, Ioan Bălțeanu și mulți alții.

La 14 iunie 1918, Sfântul Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române emite *Hotărîrea privind trecerea Bisericii basarabene sub ascultarea Sinodului Bisericii Române*: „Sfântul Sinod al Sfintei Biserici autocefale române, în ședința sa de azi, 14 Iunie 1918, continuând deliberările sale cu privire la afacerile bisericești ale Basarabiei, și considerând că, prin alipirea de bună voie a Basarabiei la țara-mumă România, Biserica ortodoxă a Basarabiei s-a unit, de fapt, cu Biserica autocefală ortodoxă română, iar arhiepiscopul ei a devenit de drept membru al Sfântului Sinod al României; Considerînd că Î.P.S. Anastasie, arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, deși, în mai multe rânduri a fost poftit canoniceste la lucrările sinodale, totuși Î.P.S. Sa nici până astăzi n-a venit la Iași, unde se țin ședințele Sfântului Sinod și nici nu a găsit de cuviință ca măcar să răspundă personal la poftirile, ce i s-au făcut, ci după informații, se găsește dus în altă parte, spre a lucra în interesul altei biserici; Având în vedere că Î.P.S. Sa de timp îndelungat a plecat de la scaunul său, părăsind astfel îngrijirea duhovnicească a norodului pravoslavnic basarabean, care mai ales, acum, în urma grozăviilor războiului și a tulburărilor lăuntrice, prin care a trecut, are neapărată nevoie de mângâiere sufletească și sfaturi înțelepte din partea arhiepiscopului său, pentru îndrumarea sa pe calea cea sănătoasă și a bunei rânduiei; Considerînd că Î.P.S. Anastasie a părăsit eparhia și a trecut peste hotarele țării, fără să îndeplinească formalitățile cerute de regulile noastre bisericești și fără să înștiințeze pe cineva despre plecarea sa, nesocotind prin aceasta autoritatea bisericească și politică a României; Considerînd, în sfârșit, că această stare de lucruri împiedică bunul mers al trebilor bisericești basarabene și, deci, nu mai poate dăinui. Pe aceste motive, Sfântul Sinod mai întîi este îndreptățit a crede

că Î.P.S. Arhiepiscop Anastasie s-a retras de a sa bună voie din scaunul arhiepiscopal al Chișinăului și Hotinului, nemaipurtând nici o grijă de clerul și norodul basarabean, iar apoi având în vedere că Sfântul Sinod, după canoane și legi, are datoria de a purta grijă de soarta bisericii, clerului și a credincioșilor din tot cuprinsul țării; pe de o parte, ia act de această situație, în care se găsește biserica basarabeană și declară vacant scaunul arhiepiscopal al Chișinăului și Hotinului; iar pe de altă parte, pentru ca trebile bisericesti ale Basarabiei să nu sufere *hotărăște* a trimite din sânul său pe P.S. Episcop Nicodem al Hușilor, spre a conduce afacerile bisericesti ale arhiepiscopatului basarabean, până la alegerea titularului care, conform legii pentru alegerea Episcopilor și Mitropoliților, se va face de Marele Colegiu electoral atunci când din el va face parte și reprezentanții norodului basarabean, adică deputații, senatorii și membrii Consistoriului bisericesc. Această hotărâre, votată în unanimitate de către Membrii Sfântului Sinod, la care a fost de față și domnul Ministru al Cultelor, se va comunica Guvernului pentru aducerea ei la îndeplinire. Dată în Iași, la 14 Iunie 1918. Semnături: Mitropolitul Primat Pimen, Mitropolitul Moldovei și a Sucevei; Dionisie al Buzăului; Theodosie al Romanului; Nifon al Hușilor; Anthim P. Botoșăneanu; Alexie Ș. Craioveanu; O semnătură indescifrabilă”.

Prezintă un mare interes și *Comunicatul Comisariatului General al Basarabiei către Ministrul de Culte* Mehedinți din data de 19 iunie 1918 despre situația ierarhilor ruși din Basarabia Anastasie, Gavriil și Dionisie: „Am onoarea a vă aduce la cunoștință Domnule Ministru următoarele: În ziua de 17 iunie, în palatul episcopiei din Chișinău, am citit Episcopilor Gavriil și Dionisie hotărârea sinodală relativ la Arhiepiscopul Anastasie. După ce au luat cunoștință, au dat declarațiunile scrise că nu pot recunoaște decât Patriarhul Tihon. Întrebați asupra atitudinii ce voiesc a lua, în urma acestor declarațiuni, au arătat asemenea în scris că doresc să părăsească Basarabia pentru Rusia. Cu toate îngrijirile convenite unor asemenea cinstite fețe bisericesti, Episcopul Dionisie a părăsit ieri Chișinăul pentru a merge prin Bender-Traian-Val la Ismail spre a-și lua lucrurile sale proprii și de aici, prin deosebita îngrijire a Diviziei a X-a, vineri, 22 iunie, trece în Rusia. Episcopul Gavriil pleacă mâine, 20 iunie, prin Bender la Odesa. Arhimandritul Gurie a fost însărcinat de mine pentru a gira până la sosirea P.S. Episcopului Nicodem al Hușilor. La mânăstirile cu stareți ruși și care sunt știuți ca ostili s-au instalat provizoriu câte o comisiune din monahi români locali până la regularea definitivă de către autoritatea bisericască în drept. P.S. Sa Episcopul Nicodem va trebui să vină sâmbătă dimineața, 23 iunie. Sfinția Sa urmează să plece vineri seara la Iași. Vagonul său se va opri la prima stație de lângă Chișinău de unde va fi adus cu o altă locomotivă, astfel ca la orele 9 precis dimineața să sosească în gara Chișinău. Primirea în gară și slujba bisericască la catedrală a fost regulată în toate detaliile. Se alătură declarațiunile Episcopilor Ruși precum și chitanța de îndemnizare, care mi-a fost solicitată și pe care am acordat-o. Rog binevoii a-mi trimite Înaltul Decret Regal și întărirea sinodală sau a Î.P.S. Mitropolitului Pimen specială pentru P.S.S. Episcopul Nicodem care urmează a fi citite în Biserică conform uzului.

Comisar General al Basarabiei, General de corp de armată A. Văitoianu”

Istoricul Petru Cazacu considera că chestiunea bisericască s-a pus la ordinea zilei încă de la început. Dacă introducerea serviciului religios în limba română, începută în timpul revoluției în satele românești și în unele biserici din orașe, după unire s-a

generalizat repede și fără nici o greutate, lămurirea situației episcopilor ruși: Anastasie, Gavriil și Dionisie s-a făcut mai greu, ei nerecunoscând situația creată de drept prin unire și în materie de biserică, socotind unirea ca chestiune politică de fapt nu de drept și fără urmări pentru situația bisericească. Invitați de a lămuri chestiunea față de Sinodul Românesc au refuzat. Au încercat să provoace o mișcare cu ajutorul unor membri din consiliul local bisericesc. S-au plâns patriarhului de la Moscova. Acesta, uitând cum Basarabia, ca parte din eparhia mitropoliei din Iași, împotriva tuturor canoanelor, a fost smulsă, nevoind să ție socoteală că în realitate prin unire se face restituirea în situația canonică și de drept *ab antique* a mitropoliei Moldovei, a intervenit la Iași. Refuzând de a-și lămuri situația canonică față de Sinodul Român, episcopii anticanonici ruși din Basarabia au plecat peste Nistru. Ca locotenent al eparhiei Chișinăului și Hotinului, Sfântul Sinod de la București a desemnat pe Preasfințitul Nicodim al Hușilor, „un vrednic ierarh, care a introdus pace sufletească, ordine și exactitate în conducerea trebilor bisericești, destul de complicate și încurcate pe timpul revoluției în Basarabia, și a naționalizat toate serviciile administrative bisericești”.

Hotărârea din 14 iunie și a *Cărții Pastorale* din 16 iunie 1918 stabileau, printre altele, că în Basarabia era trimis episcopul Nicodim al Hușilor „spre a conduce afacerile bisericești ale arhiepiscopatului basarabean, până la alegerea titularului”, alegere care urma să se facă ulterior conform legislației de atunci a României. Drept urmare, generalul Artur Văitoianu, Comisarul general al Basarabiei, îi trimitea lui Gurie Grosu, la 21 iunie 1918, care exercita provizoriu și funcția de șef al administrației eparhiale, următoarea scrisoare: „Am onoarea a înainta alăturatul program pentru primirea și instalarea în scaun a P.S.S. Episcopul Nicodim Munteanu, locțiitor al Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului, rugând să binevoiți a-l aduce la cunoștință întregului cler și a dispune îndeplinirea întocmai a dispozițiilor din acest program”. Conform documentului menționat, instalarea lui Nicodim urma să se facă „conform canoanelor”, de către administratorul în fapt al eparhiei, Gurie Grosu. Evenimentul de instalare a lui Nicodim la Chișinău s-a produs în ziua de sâmbătă 23 iunie 1918, cu această ocazie Gurie a declarat: „Intră, deci, Prea Sfinție al nostru Stăpân, cu îndrăznirea, cu cutezare, fără nici o îndoire în drepturile Tale asupra Chișinăului și ne păstorește pe noi, turma Ta, nu cu altă cârjă, ci aceeași cârjă arhipăstorească a Episcopiei Hușilor, cu care, o sută de ani înapoi, păstoreau pe strabunii noștri sfântul și bunul Veniamin Costachi, apoi Gherasim și la urmă Meletie, al căroră ești următor drept, în hotarele noastre”.

În 24 iunie 1918, Episcopul Nicodim Munteanu a oficiat prima sa slujbă la Catedrala din Chișinău. La data instalării Episcopului Nicodim Munteanu în scaunul Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului, în Basarabia existau 1080 biserici ortodoxe, inclusive 65 în localitățile urbane și 1015 la sate. Serviciul divin era oficiat de 1045 preoți.

Teodor N. Păduraru, membru în Sfatul eparhial de la Chișinău, își amintea următoarele: „Stând la vorbă cu I. P. S. Mitropolit Pimen și cu prim-ministru, d-lui Marghiloman, am înțeles că avem voie a ne organiza viața bisericească cum putem și cum voim mai bine. De la lucrările Comisiunii pentru convocarea Soborului – spre organizarea vieții bisericești ortodoxe basarabene, se așteaptă și reînvierea Bisericii române care e mult încurcată cu politica. Tagma duhovnicească în România atârnă prea mult de fețele politice, ceea ce o împiedică să-și îndeplinească datoria ei înaltă. În capul Bisericii ruse, pe vremile țarismului, sta un „scurtucar”, ober-procuror, care în

chestiile bisericești era un profan. De sub jugul acestor „scurtucari” Biserica noastră a scăpat, și trebuie ca și înainte să ne păzim de unii ca aceștia. În fruntea bisericii noastre trebuie să fie un Mitropolit al Basarabiei și al Românilor de peste Nistru, ca un sinod din preoți și mireni pe lângă el, cum a fost în anii 1812-1837, pe vremea Mitropolitului nostru Gavriil Bănulescu. Soborul bisericii ortodoxe trebuie să fie convocat negreșit pe la 20 Mai a. c., și anume sobor local, pentru a dezbate niște chestii dogmatice despre Inochentieni. La sobor trebuie să fie vreo câțiva ierarhi. Zic că să fie sobor, și nu congres, cum gândesc unii, cari ar voi ca biserica lui Hristos să nu-și poată spune glasul său, și ca ea să slujească altor slujitori străini. Biserica autonomă ortodoxă basarabeană să-și păstreze toate drepturile ei câștigate, ce e bun să se adoage, ce e rău să se arunce, și să fie cât mai aproape de ideile și învățăturile Mântuitorului și cât mai departe de politică”.

În ziua de 6 mai 1919, Alexandru Marghiloman, fost prim-ministru al României, nota: „... Trio-ul Inculeț-Halippa-Ciugureanu este acela care a luat inițiativa de a abroga pactul din martie 1918: n-au fost, cu toți banii cheltuiți, nici 30 de deputați pentru a-l vota; tot acest trio aduce Guvernului suprimarea zemstvoudurilor. În schimb, a înlăturat pe cei mai buni prefecti, înlocuindu-i prin creaturi, adeseori niște pungăși de ale acestor domni. Fiindcă episcopul Nicodim îi supără, - dânsul a luat măsuri contra preoților propagandiști ruși și mai cu seamă lacomi de câștig; și ei caută să-l răstoane. E o zăpăceală grozavă în toată țara! – Acest tablou confirmă toată reaua impresie pe care dna Waterman a adus-o din Basarabia”¹².

Episcopul Nicodim Munteanu a păstorit Biserica din Basarabia un an și jumătate (iunie 1918 - decembrie 1919), timp în care a reușit să soluționeze mai multe probleme: a luat primele măsuri în vederea integrării Bisericii basarabene în Biserica Ortodoxă Română, a reorganizat organele administrative ale Bisericii din Basarabia etc. Însă, relațiile dintre chiriarh și o parte a clerului basarabean în timpul păstoririi sale au fost destul de tensionate. Se pare că dacă ar fi existat o comunicare mai deschisă și sinceră între cele două părți, s-ar fi evitat astfel de situații neplăcute. Episcopul Nicodim a respins categoric ideea convocării Soborului Bisericii din Basarabia. Adepții Soborului local au fost marginalizați, respinși de noile organe administrative ale bisericii. A fost desființată Comisia Pregătitoare a Soborului local. Au fost suspendate Congresele eparhiale ca forma de organizare și conducere a Bisericii din Basarabia. Încercările clerului din Basarabia de a se folosi de drepturile câștigate în urma Revoluției din februarie 1917, erau calificate drept manifestare de filorusism. Într-un *Memoriu* înaintat Ministrului Cultelor, 9 iulie 1920, se menționa faptul că timp de 17 luni, cât a păstorit delegatul Sfântului Sinod și al Guvernului Român, Prea Sfințitul Nicodim, Bisericii din Basarabia i „s-au făcut un șir de nedreptăți, apăsări și călcări de drepturi”.

Sfârșitul anului 1919 a fost un moment de cotitură în istoria Bisericii Ortodoxe Române de după Marea Unire. La 18-31 decembrie, Marele Colegiu Electoral Bisericesc l-a ales pe Miron Cristea în scaunul vacant de Mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Române. În aceeași zi, în ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Episcopul Nicodim și-a prezentat demisia¹³.

În concluzie, putem sublinia faptul că, chiar dacă Episcopul Nicodim Munteanu a fost criticat de unii din Basarabia pentru deciziile luate, totuși, el a fost cel dintâi care a contribuit la anevoiosul proces de unificare religioasă a basarabenilor cu cei din Vechiul Regat și Transilvania. Trebuie să ținem cont că a păstorit aici, la Chișinău,

Într-o perioadă de grele încercări pentru Basarabia: sfârșitul primului război mondial, Declararea Unirii provinciei dintre Prut și Nistru cu Țara mamă, plecarea ultimului ierarh rus Anastasie Gribanovschi de la Chișinău. Nu trebuie să uităm că Basarabia fusese mai mult de o sută de ani sub stăpânirea țaristă. Meritul lui Nicodim Munteanu a fost acela de a pune bazele unei administrații bisericești românești, de a cimenta primele contacte dintre Biserica basarabească cu Biserica Ortodoxă Română. A depus mari eforturi în vederea armonizării legislației bisericești basarabene cu cea din Țară. Nu a cunoscut suficient sufletul basarabean dar și starea reală a lucrurilor de aici. A avut de înfruntat mai multe obstacole venite din partea unor clerici dar și autorităților locale basarabene. Numele său rămâne înscris pentru totdeauna în Analele istoriei Bisericii din Basarabia. Face parte cu cinste din cohorta marilor ierarhi care au păstorit turma lui Hristos pe aceste meleaguri străbune mioritice. Basarabia trebuie să-și recunoască fiii, unul din ei a fost și vrednicul de pomenire Episcopul Nicodim Munteanu.

Note:

1. CAZACU, Petre. *Moldova dintre Prut și Nistru (1812-1918)*. Chișinău: Ed. Știința, 1992. p. 413.
2. CIOBANU, Ștefan. *Basarabia*. Ch.: Ed. Universitas, 1993. pp. 298-299.
3. COJOCARU, Gheorghe. *Integrarea Basarabiei în cadrul României (1918-1923)*. București: Ed. Semne, 1997. p. 223.
4. GHIBU, Onisifor. *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*. București: Ed. Semne, 1997. pp. 313-314.
5. HOLBAN, Eugen Ștefan. *Dicționar cronologic*. Prin veacurile învolburate ale Moldovei dintre Prut și Nistru. Chișinău: Ed. Museum, 1998. p. 117.
6. MARGHILOMAN, Alexandru. *Note politice*. București: Ed. Machiavelli, 1995. vol. III. pp. 293-294.
7. PĂCURARIU, Mircea. *Dicționarul teologilor români*. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996. pp. 294-296. ISBN973-97391-4-8.
8. PLUGARU, Ștefan, CANDU, Teodor. *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949) (Istoric și documente)*. Iași: Ed. PIM, 2009. pp. 168-171.
9. POȘTARENCO, Dinu. *O istorie a Basarabiei în date și documente (1812-1940)*. Chișinău: Ed. Cartier SRL, 1998. pp. 163-164.
10. PUIU, Visarion, Mitropolit. *Însemnări din viața mea*. Iași: Ed. Trinitas, 2004. pp. 67-70.
11. ȚURCANU, Ion. Câteva fapte și considerații relativ la istoria bisericii din Basarabia., In: *Patrimoniul*, Chișinău, 1992, nr. 2, pp. 65-66.